

MEGYEI ÉRTÉKEELÉS

Az 1987. évi XXXV. ORSZÁGOS NÉPRAJZI ÉS NYELVJÁRÁSI GYÜJTŐPÁLYÁZAT-ra érkezett pályamunkák szakmai birálatok alapján az alábbi eredményeket érték el:

Felnőtt tagozat

I. díj - nem adtuk ki

II. díj - megosztva: 1. Kovács Mihály /Kiskörpád/: Az állattenyésztés népi nyelve Somogyban

2.000,- Ft

2. Kiss József /Pécs/: Ragadványnevek, melléknevek Kisbajomban

2.000,- Ft

III. díj - nem adtuk ki

Ifjúsági tagozat

I. díj - Zamárdi Ált. Iskola Honismereti Szakköre /Zamárdi/: Népszokások Zamárdiben régen

2.000,- Ft

II.-III. díj - nem adtuk ki

Pénzjutalomra javasolt pályázók:

1. Babócsai Honismereti Szakkör 1.000,- Ft

2. Jeli József /Pécs/ 1.000,- Ft

BABÓCSAI HONISMERETI SZAKKÖR, mb.szakkörvezető Zomboriné Gaál Borbála
/Babócsa, Szabadság tér 3./ : Népi kismesterségek

Értékelés

A szakkör tagjai négy mester, ill. mesterség bemutatását tűzték ki feladatul.

Szakács Ibolya Milávecz István asztalosmester bemutatására vállalkozott. A rövid életrajz, ~~ami~~ a szerszámok, s a nyersanyag leírása után az asztal elkészítésének módját írja le a pályázó. A dolgozat 9 lap, 10 db fotóval.

Zomboriné G.Borbála 10 lapon, 4 melléklettel, 10 fotóval és 10 ábrával Putics Mihály bognármestert, s mesterségét írja le munkájában. A dolgozatot egy parasztszekér elkészítésének leírásával zárja.

Vezér Dezső 5 lapon, 18 lap melléklettel Ifj. Jancsár József lakatosmester bemutatására vállalkozott. A pályázó életrajzi adatok helyett bizonyítványok, okmányok másolatait csatolta dolgozatához, bemutatja a lakatosműhelyt és az eszközöket. Sajnos az iparosok helyzetével a társadalmon belül csak érintőlegesen foglalkozik.

Arató Béla az Üvegezés c. dolgozatában saját mesterségét mutatja be 9 lapon, 6 db fotóval. A pályázó egyben a szakkör alapító tagja, a helyi gyűjtemény megalapozója. A pályamunka módszereiben az előbbieket követi.

A népi mesterségek leírása egy-egy mester életének, eszközeinek, a felhasznált anyagnak ill. a műhely bemutatására irányult, majd egy-egy munkadarab elkészítésének folyamatát célozza meg. Sajnos a szöveges leírás nem több, mint tulajdonképpeni felsorolása a fentieknek. A pályázók nem adnak választ olyan fontos kérdésekre, melyek a témához szorosan kapcsolódnak: pl. a Babócsán található egyéb mesterségek, azok művelői, régi mesterségek kihalása; Nem vették alapos vizsgálat alá a szerszámok részjelnevezéseit, anyagát, rendeltetését, a beszerzés módját és mikéntjét. Hol tartották, miképp, s nem figgeltertek eléggé a változás folyamatának rögzítésére sem. Hiányoljuk a mesterségek munkafolyamatának részletes, alapos leírását, nem foglalkoznak a megrendelők személyével, az értékesítés lehetőségeivel, az igények és elvárások mértékével, változásaival sem, stb.

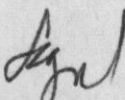

- 2 -

Sajnos a pályázók olyan témakört választottak, melyet kellőképpen nem ismernek, s kellő felkészültség nélkül nem tudnak alaposan, részleteiben feldolgozni. A múzeum szakemberei tanácsaikkal, kérdőívekkel szívesen állnak a későbbiekben rendelkezésükre. Mindenképpen kiemelendő és disszerűes viszont az a gazdag illusztráció / rajzos ábrák és fotók/, mely munkájuk értékét jelentősen megnövelte.

A megyei díjazásnál a pályamunkát pénzjutalomra javaslom.

Kaposvár, 1987. szept. 23.

Szapu Magda
néprajzkutató

Átvételi elismervény

Az 1987. évben meghirdett XXXV. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázaton elért helyezésért az alábbi összeget felvettem:

Kovács Mihály /Pécs/	2.000 Ft /azaz Kettőezer Ft/
Kiss József /Pécs/	2.000.-Ft/azaz Kettőezer Ft/
Zamárdi Ált.Iskola /Zamárdi/	2.000 Ft/azaz Kettőezer Ft/
Babócsai Honismereti Szakkör /Babócsa/	1.000.- Ft/azaz Egyezer Ft/
Jéli József /Pécs/	1.000.- Ft /azaz Egyezer Ft/

K a p o s v á r , 1987. október 28.

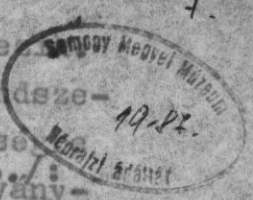

Tisztelt Kolléga!

Mellettek küldöm a baktócai
honismereti szakkör pályára-
ti anyagát. Szíves elérésü-
ket kérem — a gépelés miat-
ta — késedelemment.

1987. szeptember 4.

Zoubonai Gyula
Borbély

Kiss József évek óta rendszeresen új pályamunkákkal jelentkezik. Az 1987. évi pályázatra beküldött anyaga összefogottabb, rendszerezettebb, egy konkrét témát jár körül. A bevezetőben a községre vonatkozó adatokat még saját elményanyaga szövi át; a ragadványnevek eredetét magyarázó és értelmező részt nem követi összegezés, konklúzió.

30 lap, 1 lap melléklet.
A pályamunkát a fentiek alapján megyei díjazásra javaslom.

Értékelés

A pályázó 14 évig Kisbajom községben tanított. Kapcsolata a községgel a későbbiek során sem szakadt meg, így érthető kitűnő helyismerete, melyet nagyon jól kamatoztatott az általa feldolgozott pályamunkában.

A pályamunka célja: Kisbajom községben élő 130 család ragadványnevet vizsgálat alá venni. Oknyomozó munkása eredményeként - a bevezető 7 lap után - rátér az egyes családok rövid bemutatására, ragadványneveik eredetének magyarázatára. Az anyagból kitűnik, hogy Kisbajomban a ragadványnevek többsége a házastársak származási helyére /Bolhási, Kutasi/, egykori vagy mai foglalkozására /Postás, Szódás, Bába, Szeszter, Koporsós,.../, testi, lelki tulajdonságaira /Kis, Püles, Vörös, Csonka, Kehős, Nyökbögös.../ utal. Nagyon érdekes az a megfigyelés is, hogy a férj /Zsiga Bözse/, a nagyszülő /Gergő/ keresztnéve, az anya leánykori neve /Selém Sándor/ szolgál alapul a ragadványnevek keletkezésénél, ill. a vő esetében apósa vagy felesége vezetékneve. Ez utóbbi minden bizonnyal a helyi házassági szokásokra is utal, s a vő családban betöltött szerepét jelni.

Kiss József évek óta rendszeresen új pályamunkákkal jelentkezik. Az 1987. évi pályázatra beküldött anyaga összefogottabb, rendszerezettebb, egy konkrét témát jár körül. A bevezetőben a községre vonatkozó adatokat még saját elményanyaga szövi át; a ragadványnevek eredetét magyarázó és értelmező részt nem követi összegezés, konklúzió.

A pályamunkát a fentiek alapján megyei díjazásra javaslom.

Szapu Magad

Szapu Magad
néprajzkutató

Kaposvár, 1987. szept. 23.

ZAMÁRDI ÁLTALÁNOS ISKOLA HONISMERETI SZAKKÖRE /Zamárdi, Fő u.115./
Szakkörvezető: Bemné Schneider Mária
Népszokások Zamárdiban régen
34 lap, 10 ábra, 1 fotó

Értékelés

Az alig egy éve működő, 15 általános iskolás gyereket kis közösséggé kovácsoló szakkör egy tartalmilag és formailag az elvárásoknak megfelelni tudó olyan pályamunkával jelentkezett, mely a hozzáértő és lelkes szakkörvezető keze nyomát viseli magán. A beküldött pályamunka tartalomjegyzékkel indít, s az adatközlők és a felhasznált szakirodalom sorolásával zár. A választott téma pedig a jelesnap, szokások és hiedelmek, ill. gazdasági munkákkal kapcsolatos szokások.

A Bevezető a szokás fogalmát taglalja, értelmezi, s a végzett munka módszerére utal. Majd azt az időrendben - Karácsonnyal indítva - leírt téli, tavaszi, őszi népszokások, ill. a gazdasági élettel kapcsolatos-, s az emberi élet fordulóihoz fűződő szokások követik. Az egyes ünnepekhez kapcsolódó babonák a dolgozat végén kapnak helyet. A gyűjtött anyag rajzokkal és fotóval illusztrált.

A beküldött pályamunka a téma alapos átgondolásáról, a kapcsolatos irodalom áttanulmányozásáról vall. A helyszini gyűjtéseken alapuló dolgozat nemcsak rögzíti a helyi szokásokat, de esetenként utal az ország más területein meglévő szokások különbözőségére, illetve hiányára is.

A szakkör tagjai és vezetője jó munkát végeztek, csak biztatni tudjuk a továbbiakban.

A pályamunkát megyei ifjusági díjazásra javaslom.

Kaposvár, 1987.szept.23.

Szapu Magda
Szapu Magda
néprajzkutató

VÖRÖSMÁTY 4.21.

Kovács Mihály /Kiskorpád/: **Száz állattenyésztés népi nyelve**
Somogyban
38 lap, 18 ábra, 1 térképmelléklet

Értékelés

A pályázó nagyon fontos témát dolgozott fel: a hagyományos állattenyésztés visszaszorulása, az ehhez még értő, alkalmas adatközlők kihalása miatt a somogyi népi állattartás szókincsének összegyűjtése és szótározása még sürgető feladat. Mivel ezt a munkát még senki nem végezte el, a pályázó úttörő jelentőségű vállalkozása biztatást érdemel.

A benyújtott pályázat azonban a szerző dialektológiai, képzetlensége, gyűjtésmódszertani és közzétételi hibái miatt legfőljebb nyersanyagként értékelhető, amely újbóli, most már szakszerűen előkészített gyűjtés alapja és kiindulópontja lehet. Ehhez a következőket javaslom:

1. Szigorúan válassza ketté a ~~szakk~~ szinkron, élő-nyelvi és történeti vizsgálatot. Az adatközlők emlékezetében élő adatok hiteles közlése a fontosabb, a szakirodalomból kijegyzett példákat csak a kérdés nyersanyagaként, az adatközlők emlékezetének kontrolljaként használja. A forrásokból kijegyzett adatokat egy népnyelvi dolgozatban nem is szükséges közölni, ez más kutatás témája lehet.

2. Lehetőleg különítse el a hivatalos állattenyésztési terminológiát a népitől. Mindig vannak olyan "tudós-tudálékos" adatközlők, akik a valahol szerzett /pl. állatorvosok állandó segítői, stb./ szakismertükkel kérkednek, s ezzel félrevezetik a népnyelvi szókincs kutatóját.

3. A kutatóhely egy községre, pl. Kiskorpád szorítkozzon, ha eltérő adatai vannak a szomszédos községből, azt mindig külön jelezze. A pályázó több olyan - számára érdekesnek ható - adatot is somogyinak, kiskorpádinak minősített, amely pl. Kelet - magyarországi, erdélyi, vagy nem tudni honnan való, de biztosan nem somogyi pl. bornyu, berbeck, zséter, nyizslet, pleketor, kácsa, törökbúza, bögöly, stb.

4. A népnylevi gyűjtésben bizonyos minimális fonematikus hangjelölési követelményeknek eleget kell tenni / e - e megkülönböztetése, vagy ly helyén ejtett valódi hang /l-j/ jelölése, ā, ē hangok jelölése, stb. Ez könnyen teljesíthető feladat.

Összegzés: a pályázat anyaga kitűnő nyersanyag, szerkezeti vázlat a téma szerző vagy mások általi részletesebb, most már néprejzi és nyelvjárási szempontból is szakszerű, hiteles feltárására. Jutalmazásra javaslom.

Kaposvár, 1987. szept. 28.

Dr. Király Lajos
főisk. tanár

Vélemény

Szomszédok Múzeum
19-44.
Képrajzi adattár

Skovács Mikály: Az állattenyésztés népi nyelve
Somogyban c. pályázatáról

A pályázó nagyon fontos témát dolgozott fel: a hátramaradt állattenyésztés visszaállítása, az ehhez még élő, alkalmas adathűlők hiálalata miatt a somogyi népi állattartás népszerűsítésének önkéntes feladata. Mivel az a munkát még senki nem végezte el, a pályázó kitünő jelentőségű vállalkozása kiérdemelt érdemel.

A becsüjtett pályázat azonban a nyelv dialektológiai, képiesség, nyelvtudomány és történeti hibái miatt legfőbb nyelvtudományként értékelhető, amely inkább, mint már természetesen előzetesen nyelvtudomány és nyelvészet témája lehet. Ehhez a tövénörrel javasolom:

1. Szigorúan válassza ketté a nyelvi, dőnyvi és a történeti vizsgálatait. Az adathűlők említésében élő adathűlők hiteles közlése a fontosabb, a hazinodából kijelölt példát csak a kérdéses nyelvtudományként, az adathűlők említésének kontrolljával használja. A forrásból kijelölt adathűlők egy népszerű dolgozatban nem is mindig közölve, az más kutatók témája lehet.

2. Lehetséges különítrni el a hivatalos állattenyésztési terminológiát a népi. Mindegyik valamit olyan „tudós-tudálós” adatról, amit a valóság mellett (pl. állatorvosok általános népi foglalkozás) másként is lehetne, és ezzel felvesszük a népi nyelv névelés határait.

3. A kutatóhely egy részére, pl. Kiskoppánynál, ha elérték az adatok valamit a mondásból, azt mindig külön jelesse. A pályázó több olyan - számára érdekesnek ható - adatot is hozhat, Kiskoppánynál működött, amely pl. Kelet-magyarországi, erdélyi, vagy nem tudni honnan való, de biztosan nem magyar, pl. borony, berbec, zseter, sefő, nyislet, plekator, kaksa, törökhuza, hőjely stb.

4. A népi nyelvben bizonyos minimális fonematikus hangjelölési követelményekkel lehet tenni (e-ö megkülönböztetése, az ly helyén ejtett valódi hang (l-j) jelölése, ā, ē hangjelölése stb. Ez könnyen teljesíthető feladat.

~~Önregezési~~ ~~megír~~ ~~előzetes~~ a
~~Anna~~ ~~fontosság~~ a pályázat anyag
rövidű nyelvtan, névzeti válogat a téma
néző vagy mások általi ~~kitesztés~~ részletek,
mivel már néhány is nyelvtanai szempontból
is ismerű, litéles feltárására. Jutal-
mását javaslom.

Kovács 1987. máj 26-án

Dr. Király László
1987. máj 26-án

14.
Somogy Megyei Néprajzi Múzeum
19-87.
Néprajzi osztály

Jeli József: Vegyes néprajzi gyűjtések Fonó, Gölle községei
Pécs ből és környékükről
Magyarürögi ut 118.
7634

Pályázónk négy rövidebb terjedelmű dolgozatban írta le visszaemlékezéseit, gyűjtéseit az alábbi témakörökben:

1. Visszaemlékezés Gölle község és a hozzá tartozó pusztákra
/1930-45/

Terjedelme: 8 gépelt oldal

A dolgozatban gyermekkori emlékeit, megfigyeléseit eleveníti fel a pályázó. Célszerű lett volna a községre vonatkozó adatokat rendszerezni, tematikusan csoportosítani, pl. az iskolával kapcsolatos emlékeket egy összefüggő fejezetben tárgyalni. Jók az iskolában játszott játékok leírásai, viszont keveset tudunk meg a puszták nagyságáról, és az ott folyó életről.

2. Táplálkozás a pusztai cselédeknel 1945 előtt

Terjedelme: 3 gépelt oldal

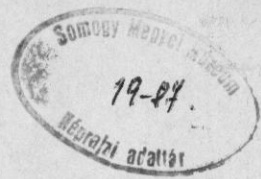
Vázlatos felsorolását rögzíti a pusztai cselédek hétköznapi táplálkozásának. A későbbiekben érdemes lenne bővíteni a választott témát a cselédkonyhának és berendezésének leírásával, valamint a bőségi és ünnepi étrend, és receptek közlésével.

3. Csősz és csőszkunyhó

Terjedelme: 9 gépelt oldal + 1 rajz

A dolgozat első részében a pusztai csőszről közöl adatokat a pályázó, jó lett volna konkrétan leírni, mit jelentett a "megkülönböztetett konvenció" a pusztai csősz esetében /2.1./ Részletes a csőszkunyhó leírása, de nem derül ki pontosan hol is állt a kunyhó, esetleg más típusú kunyhók voltak-e a határban?

A göllei mezei csősz c. fejezet alapos, részletes, ellenben a szőlő csősz kötelességeiről, bérezéséről alig tudunk meg valamit.

4. Fenő magyar falu postatörténete és szokásai

Terjedelme: 8 gépelt oldal

A dolgozat rövid terjedelme ellenére igen sok területet érint. A legtöbb adatot a fenői postával kapcsolatban olvashatjuk. Érdekes lett volna konkrét példákkal szemléltetni hogy pl. milyen esetekben fogadták el a postás tanácsát /4.1./ Részletesebb leírást igényelt volna a postások öltözetének, felszerelésének, napi munkájának bemutatása. Több esetben hiányzik az adatközlő életkorának, vallásának feltüntetése /pl. 1.1. Bognár Istvánné, 2.1. Cséplő József esetében/

5. Álomfejtéssel kapcsolatos mondások Gölle községben, Fenő faluban és a környező pusztákon /1930-1986./

Terjedelme: 2 gépelt oldal

32 álmokép precíz leírását közli a gyűjtő. A téma további gyűjtése során jó lenne kitérni arra, hogy az adatközlők kitől hallották -esetleg álmoskönyvben olvasták- az álmok megfejtését, milyen jelentőséget tulajdonítottak az egyes álmoknak.

Összességében a dolgozatok sok értékes adatot tartalmaznak, a visszaemlékezések folyamatos leírása helyett a kérdőíves gyűjtési módszert ajánlom.

A pályamunkákat pénzjutalomra javasolom.

Gáll Éva
Gáll Éva
néprajzes-muzeológus

Kaposvár, 1987. IX. 23.